

Betänkande: Palett för ett stärkt civilsamhälle

SOU 2016:13

Forum Syds remissvar

Forum Syd är den största plattformen för det civila samhället i Sverige. Vi representerar en mångfald av svenska organisationer som arbetar för en rättvis och hållbar värld. Våra medlemmar är svenska civilsamhällesaktörer som engagerar sig inom internationellt utvecklingssamarbete och tillsammans arbetar vi med människors rättigheter och möjliggör för människors organisering och ett starkt civilt samhälle.

Som företrädare för våra cirka 160 medlemsorganisationer tackar Forum Syd för möjligheten att komma med ett remissvar till betänkandet Palett för ett stärkt civilsamhälle. Medlemsorganisationernas bredd – från små lokalt drivna samarbetsorganisationer till de större biståndsaktörerna – är en viktig del av framgången för svenskt bistånd.

Övergripande

Forum Syd ser att betänkandet innehåller många viktiga perspektiv och förslag vad gäller förutsättningarna för det civila samhället i Sverige. Framför allt ser vi positivt på det fokus som finns på att stärka mångfalden både internt i organisationer och ifråga om nya organisationer och former för organisering.

För genomförandet av den svenska Politiken för Global Utveckling, och de nya globala utvecklingsmålen, är det svenska civilsamhället viktigt. Både lokalt, nationellt och internationellt kommer föreningar och andra typer av sammanslutningar att behöva driva hållbar utveckling. Ett ökat och mer inkluderande deltagande i detta arbete kommer att bidra till bättre relevans och effekt av arbetet.

Betänkandets förslag för att stärka det civila samhället i Sverige blir därför viktigt ur ett globalt perspektiv, och Forum Syd vill kommentera kring några frågor som är särskilt viktiga för våra medlemsorganisationer.

Vår kontext

Forum Syd företräder en palett civilsamhällesorganisationer som utöver de viktiga aspekter som lyfts upp i utredningen även har en roll som ger våra medlemsorganisationer en särskild plats i det civila samhället i Sverige. Det som särskiljer våra medlemsorganisationer speciellt är de internationella relationer och arbetsformer som utgör huvuddelen av deras verksamhet. I tillägg till att vara en röstbärare, demokratiskola, och ha ett socialt och sammanhållande värde på lokal nivå i Sverige bidrar våra medlemsorganisationer till hållbar global utveckling genom att ge det civila samhället på andra platser runtom i världen möjlighet att vara detsamma.

Utöver att våra medlemsorganisationer gränslöst förmedlar det som vi ser som värdet med det civila samhället i Sverige fungerar deras internationella relationer till att också fånga in trender, perspektiv och förhållningssätt som präglar andra länders civila samhälle. Det ökar det svenska civila samhällets relevans och bidrar till gränsoverskridande sammanhållning kring olika frågor, något vi ser som positivt.

I en värld där vi på många håll ser att utrymmet krymper för det civila samhället att verka som människorättsförsvarare vill vi gärna poängtera vikten av att det i Sverige finns en mångfald av aktörer inom utvecklingsområdet för att på så sätt kunna vara ett stöd och en partner för de lokala föreningar våra medlemsorganisationer samarbetar med. Ett välhanserat civilt samhälle i Sverige kan borga för en liknande bredd även i andra länder. Vi ser ett starkt uppsving av diasporaorganisationer i Sverige som har starka kopplingar till utvecklingen i sina ursprungsländer, och vilken potential detta har för att bidra till stabilitet och hållbar utveckling.

3 Om det civila samhället

3.3 Politiken för det civila samhället

Som utgångspunkt för det arbete som Forum Syd och våra medlemsorganisationer gör inom utvecklingssamarbetet ser vi att politiken för det civila samhället spelar en viktig roll. För att vi ska kunna agera röstbärare, opinionsbildare och genomförare gällande den svenska utvecklingsagendan arbetar vi utifrån människors möjlighet att vara delaktiga och påverka, för att på så sätt bidra till samhällsutveckling.

Den överenskommelse¹ som finns inom utvecklingssamarbete ser vi som en viktig form för samarbete mellan civilsamhället och myndigheter inom området. Denna överenskommelse är tämligen ny men har potential att bidra till ännu bättre dialog mellan myndigheten och civilsamhällesorganisationerna.

3.5 Internationell jämförelse

Vi saknar i den internationella jämförelsen perspektiv kring vad det svenska civilsamhället kan hämta hem från kontakter med internationella aktörer.

3.6 Det civila samhällets värde och betydelse

Vi håller med om de värden som beskrivs i kapitel 3 vad gäller civilsamhällets olika värde-områden.

Däremot ser vi att det i den inledande texten kan göras en förstärkning av egenvärdet i varje verksamhet med följande korrigerings:

”Till de nedan beskrivna värdena ska också läggas värdet av civilsamhällets verksamhet för dess egen skull, dvs. att varje verksamhet har ett värde i sig”.

4 Förslag för att värna och stärka det civila samhällets roll i demokratin och samhället

4.1 Civilsamhällets roll i demokratin

Vi vill förstärka de perspektiv på det civila samhället som självständiga röstbärare som lyfts i betänkandet. Den problematik som beskrivs kring styrning av civilsamhället genom olika fokus i bidragsprocesser eller trender i givandet är i högsta grad aktuell för civilsamhällesorganisationerna inom utvecklingssamarbetet. Målet för de svenska civilsamhällesorganisationerna inom utvecklingssamarbetet är att stödja samhällsutveckling genom organisering i utvecklingsländer. Stöd till de svenska organisationerna kan vara en förutsättning för att de ska kunna ta denna roll. För att kunna bibehålla ett starkt stöd till och genom en mångfald organisationer inom utvecklingssamarbetet blir det extra viktigt att värna om organisationernas självständighet. De svenska civilsamhällesorganisationerna, både de inom det internationella utvecklingssamarbetet och de som agerar i Sverige, har en viktig roll som opinionsbildare för global hållbar utveckling. Detta måste ses i ljuset av att de nya globala målen, Agenda 2030, innefattar även svenska åtaganden för hållbar utveckling.

När det kommer till frågor om dialog ser vi att det inom utvecklingssamarbetet finns ett behov av att förtydliga former för dialog mellan civilsamhället och regeringen när det gäller de minsta aktörerna. Inkluderings- och demokratiaspekter av formerna för dialog nämns i betänkandet och med anledning av att utvecklingssamarbetet inte har regionala dialoger utan enbart nationella är det stor

¹ Regeringens och svenska civilsamhällesorganisationers gemensamma åtaganden för stärkt dialog och samverkan inom utvecklingssamarbetet

risk att små aktörer inte ges förutsättningar att delta i så stor utsträckning som Forum Syd och våra medlemsorganisationer önskar. Som paraplyorganisation kan Forum Syd vara ett mellanled, men vi ser ett behov av att utveckla dialogformerna för att förbättra det gemensamma arbete som görs inom utvecklingssamarbetet.

4.2 Hinder för civilsamhällets roll i demokratin

Vi ser att den myndighet som civilsamhället inom utvecklingssamarbetet har mest relation till, Sida, har kunskap om civilsamhället och dess roll i samhällsutvecklingen både vad gäller det svenska civilsamhällets roll i utvecklingssamarbetet och de civilsamhällesaktörer som finns i utvecklingsländer. Det ser vi som positivt och viktigt för vårt arbete.

Det finns däremot alltid möjligheter att förbättra och utveckla, och vi ser därför att det förslag om att öka kunskapen hos det offentliga som positivt.

När det gäller skolans kompensatoriska roll vill vi trycka extra på perspektiv kring de mänskliga rättigheterna kopplat till global utveckling. Vi ser möjligheter för att den introduktion till föreningslivet som skolan kan och bör vara, också kunde öppna tydligare för föreningslivet som möjlig relation till vår omvärld och det som pågår i den.

4.3 Social sammanhållning och ökad mångfald inom det civila samhället

Forum Syd och våra medlemsorganisationer håller med om behovet av en ökad mångfald inom civilsamhället.

Vi stödjer betänkandets skrivning om vikten av nybildandet av organisationer som ett sätt att öka mångfalden inom det civila samhället. För Forum Syds medlemsorganisationer ser vi att flera av de mer nybildade organisationer som blir medlemmar i Forum Syd är diasporaorganisationer. Detta ökar mångfalden inom civilsamhällesbiståndet och bidrar till ökad dynamik och relevans av utvecklingsinsatser. Vi ser att ett ökat stöd till dessa organisationer har potential att få goda effekter.

Forum Syd som paraplyorganisation tillhandahåller gärna sådant stöd, och i dagsläget ligger fokus i stödfunktioner på att utveckla färdigheter kring att driva projekt inom ramen för internationellt utvecklingssamarbete och att söka bidrag för dessa projekt. Utan ytterligare finansiella resurser till Forum Syd ser vi svårigheter att kunna utveckla och möjligtvis bredda detta arbete.

Vi delar alltså utredningens bakgrund, men **inte** bedömningen att det kan ske enbart genom att ställa krav på paraplyorganisationerna.

5 Förslag för att underlätta civilsamhällets arbete

5.1 Övergripande hinder

Vi delar bedömningen att det inte bör införas krav på registrering av ideella föreningar.

I auktoritära stater används ofta registrering av föreningar som ett verktyg för att hindra människor att organisera sig. Att införa något sådant i Sverige, om än frivilligt, ser vi inte som en önskvärd utveckling, inte minst eftersom alla former av inskränkningar i länder som Sverige kan användas för att legitimera liknande inskränkningar i auktoritära stater.

När det kommer till Arvsfondsdelegationens uppdrag, ser vi att detta med fördel skulle kunna öppnas upp för möjligheter att stödja civilsamhällets transnationella organisering, såväl på europeisk som global nivå. Vi ser till exempel att stöd till transnationella projekt utifrån Agenda 2030 skulle kunna vara värdefullt för genomförandet av agendan.

Avslutning

Vi välkomnar de perspektiv och i stor utsträckning de förslag som görs i betänkandet, utifrån vår roll som paraplyorganisation inom det svenska utvecklingssamarbetet. Svenskt föreningsliv är en viktig aktör när det gäller global utveckling och att förbättra möjligheter för deltagandet i detta arbete handlar om att se till att svenskt bistånd fortsatt håller hög kvalitet och har gott rykte i världen.

Vi har de senaste åren noterat att färre organisationer väljer att delta i det svenska utvecklingssamarbetet och ser betänkandet som ett stöd för Forum Syd att säkerställa att denna trend vänder.

Lisa Sjöblom, generalsekreterare, Forum Syd